

УДК 94(477)

С. Джафарова

(Тернопільський національний економічний університет)

ІВАН ФРАНКО ТА НАУКОВЕ ТОВАРИСТВО ІМ. Т. ШЕВЧЕНКА

Наукове товариство ім. Т. Шевченка (НТШ) було реорганізоване у 1892 р. із товариства ім. Т. Шевченка, заснованого у 1873 р. за ініціативи О. Кониського, М. Драгоманова та Д. Пальчикова. Пройшло до 1940 р., коли його діяльність була заборонена радянською владою. З часу свого утворення Товариство займалося невпинною науковою діяльністю, з початку заснування робота в ньому була розподілена відповідно до трьох секцій: філологічної, історично-філософської, математично-природознавчо-лікарської.

Одним із активних діячів НТШ був І. Франко. Працюючи поряд із такими велетами наукової думки, як М. Грушевський, В. Гнатюк, Ф. Вовк, він присвятив плідній роботі у Товаристві 20 років свого життя (1895–1916). Необхідно зазначити, що ще до своєї безпосередньої діяльності у НТШ І. Франко, як літератор, співпрацював із Товариством. У 1876 р. друкарня Товариства опублікувала альманах «Дністрянка», який впорядковував І. Франко разом з іншими діячами, та його першу збірку віршів «Письма Івана Франка. Балади і розкази».

І. Франко був причетним до розробки трьох статутів НТШ у 1892, 1898 та 1904 рр. Він наполягав на утвердження категорії дійсних членів, що, відповідно, надавало їм змогу мати наукову кваліфікацію, та вимагав надати право голосу на зборах інституціям через уповноважених осіб. У 1898 р. на засіданнях філологічної та історико-філософської секцій І. Франка обрали головою новоствореної етнографічної комісії, яку він очолював до 1900 р., а далі з 1908 р. до 1913 р. Активна співпраця І. Франка з В. Гнатюком позитивно вплинула на розвиток українознавчої науки. Разом вони уклали програму «В справі збирання етнографічних матеріалів», в котрій зазначили питання, якими повинні займатися збирачі етнографічних матеріалів. За ініціативою етнографічної комісії було проведено кілька експедицій для збирання етнографічних матеріалів.

Плідною була праця І. Франка у роботі історико-філософської секції, на засіданнях якої він виступав із реферативними доповідями в галузі джерелознавства, літератури, культури, історії козащини, етнографії, всесвітньої історії та ін. Приділяв він також і увагу математично-природознавчо-лікарській секції, в якій планував виступити із повідомленням «Причини до фавни східної Галичини». У 1896 р. було створено археографічну комісію, яку очолював М. Грушевський, а І. Франко став його заступником і виконував ці обов'язки до 1913 р. Саме на сторінках «Жерел до історії України-Руси» та «Пам'яток українсько-руського письменства», які видавала ця комісія, і були опубліковані Франкові «Апокрифи й легенди з українських рукописів».

Наукові дослідження, результати яких зачитувались на сесіях Товариства, друкувались переважно на сторінках «Записок НТШ» – головного друкованого органу НТШ, заснованого у 1892 р. І. Франко мав великий вплив на спрямування журналу як член редколегії і як автор близько 50 праць. У 1898 р. був створений Літературно-науковий вісник, співпраці з яким він присвятив 10 років свого життя (1898-1907). У журналі друкувались праці наукового та літературного характеру.

Необхідно зазначити, що І. Франко активно сприяв бібліотечному книгообміну між НТШ та європейськими установами. Після своєї смерті він заповідав свої книгозбірню та архів передати до бібліотеки НТШ. Також І. Франко долучився і до роботи музею НТШ, який було засновано у 1895 р., і який спочатку комплектувався дарчими експонатами та археологічними знахідками.

Отже, внесок І. Франка у розвиток першої українознавчої установи є неоцінним, йому належить беззаперечна заслуга у виробленні і обстоюванні тих науково-теоретичних та організаційних принципів роботи, які на довгі роки визначили діяльність НТШ.